

A magyar irodalomtörténet oktatásának problémáiról

A Leningrádi Állami Zsdánov Egyetem Finnugor Tanszékén magyar vagy finn szakos tanárokat képeznek. A tanulmányi idő 5 év, a fő szak mellett mindegyik hallgató elvégzi az orosz szakot is.

Igen magas a nyelvi órák száma, s ezeken belül lényegesen több a gyakorlati foglalkozás, mint az elméleti előadás.

Hosszú időn át meglehetősen elhanyagolt terület volt a magyar irodalomtörténet, mivel a lektorok többsége nyelvész lévén, kelemetlen-kényelmetlen kötelességnek tartotta az előírt irodalmi kollégiumok megtartását. Szinte gyakorlattá vált például az oroszra fordított Kis Magyar Irodalomtörténet felolvasása s bizonyos fontosnak ítélt részleteinek kijelölése. Több mint tízévre visszatekintve alig akad irodalmi témájú diplomamunka, úgyszintén csekély az irodalommal foglalkozó évfolyammunkák száma is. A tarthatatlan helyzeten változtatni próbáltam, noha az évek során kénytelen voltam tudomásul venni, hogy az egyetem elsősorban gyakorlati képzésben kívánja részesíteni hallgatóit. Ez érthető, mivel elhelyezkedési lehetőségek is főként gyakorlati pályán adódnak.

Az igények tekintetbe vételével próbáltam az irodalmi programot kidolgozni. Útmutató, támpontok és jegyzetek híján azzal is kellett számolnom, hogy a hallgatók ismeretei a magyar kultúráról, történelemről igen minimálisak, s kellő megalapozottság nélkül homokra épülne az irodalmi anyag. Tekintetbe kellett vennem a korlátozott óraszámot is. Két lehetőség között választhattam: vagy orosz nyelven tartom az előadásokat, s alaposabb, mélyebb elemzést adok a magyar irodalom problémáiról, alkotóiról és a művekről, vagy magyarul adok elő gondosan válogatott, egyszerű nyelvezettel szövegezett részleteket, a kor- és pályaképeket közös műelemzésekkel bővítve. Az irodalom bemutatásának legideálisabb módjáról, a kötetlen formájú magyar nyelvű előadásról eleve le kellett mondanom, mivel - bár magyar szakosokról van szó - még ötödéves korukban sem bírják olyan szinten a magyart, hogy fennakadás nélkül jegyezni tudnák az élő, folyamatos magyar beszédet. Az orosz nyelven tartott kollégiumból kétségkívül minőségben és mennyiségben is lényegesen többet tudhatnának

meg irodalmunk problematikájából, de magával a magyar irodalommal csak közvetve találkoznának. Már pedig ők magyar szakosok, s minden szakon az adott nyelven adják elő az irodalomtörténetet. /Igaz, hogy pl. a német vagy angol szakosok a két nyelv magas fokú ismeretében kezdik meg egyetemi tanulmányaikat, míg a magyar szakosok az egyetemi előadásokon hallják az első magyar szót életükben./

Figyelembe véve az egyetem igényeit, a magyar nyelvű előadás mellett döntöttem. Alkalmazkodva az évfolyamok tudásszintjéhez, a másodévtől az ötödévig fokozódó nehézséggel, s egyre részletesebben fogalmaztam meg előadásaim anyagát, amelyek az ósköltészettől napjainkig összefoglalják a magyar irodalomra vonatkozó legfontosabb tudnivalókat. Az elemzendő szövegeket a középiskolás tankönyvekből válogattam ki, a művek fordítását, elemzését, megbeszélését a gyakorlati órákra hagytam. Nagyon fontosnak tartom, hogy minden hallgató rendelkezék szöveggyűjteménnyel; tervszerűen és megfelelő ütemben haladni csakis úgy lehet, ha mindegyikük előtt ott a szöveg, s a könyvekből önállóan dolgozhatnak, készülhetnek. A legfontosabb és legszebb verseket vagy versrészleteket könyv nélkül is megtanultattam velük, a memoritert minden esetben számon kértem, versekkel kellett illusztrálniuk vizsgafeleleteiket is.

A magyar nyelvű előadást, magyar szövegek jegyzeteléssel történő rögzítését, szépirodalmi szövegek megtanultatását azért is fontosnak ítélem, mert a hallgatóknak igen ritkán adódik lehetőségük a magyar nyelv gyakorlására, ritkán hallanak magyar beszédet, s tudásuk végső soron legfeljebb passzív nyelvtudás lenne, ha a magyar szakon is oroszul folynának az előadások. A szövegelemzések során állandóan gyarapodik, s egyben választékosabbá válik a hallgatók szókincese, nyelvtani ismereteik is szilárdulnak, nem egy esetben nyelvtörténeti előadások részletesebb illusztrációjául szolgálhatnak a szépirodalmi szövegek.

Összegezve a mondottakat, célra vezetőbbnek tartom a magyar nyelven történő irodalomoktatást, mert bár kevesebbet és nem magas szinten ad a magyar irodalomról, de biztos nyelvi alapot ad az irodalom elmélyültebb tanulmányozásához. Minden hallgató elsajátítja azt a minimumot, amelynek segítségével már önállóan is tájékozódni tud a magyar irodalomban, a többre vágyó, a magyar irodalommal komolyan foglalkozni kívánó hallgató viszont önálló munka és készséges tanári segítség révén juthat többre, előbbre.